

Richard Cantillon: İktisadî Teorinin Doğuşu*

Mark Thornton

Hukuk Profesörü, George Mason Üniversitesi

Çeviren: Ünsal Çetin

Hayatî öneme sahip birçok Avusturyacı vukuf İrlandalı banker Richard Cantillon'un (1680¹-1734) iktisadında ve bâki kalan yegâne yayınlanmış eseri *Essai sur la Nature du Commerce en General* isimli çalışmasında bulunmaktadır.² Cantillon'un Avusturyacı iktisadın gelişimi üzerinde önemli bir tesir olduğu ve Avusturya Okulu'nun bir üyesi addedilebileceği aşikâr görünüyor. Carl Menger, *The Principles of Economics*'in (İktisadın İlkeleri) yayınlanmasından evvel kütüphanesinde *Essai*'nin bir kopyasına sahipti.

Gerçekten de, bizzat iktisadî teorinin başlangıcının izi Cantillon'a kadar sürülebilir. Marjinalist devrimin ortak kurucularından biri ve genellikle Cantillon'u yeniden keşfetmekle şereflendirilen iktisatçı William Stanley Jevons, *Essai*'yi, "hemen hemen bütün iktisat sahasını az ve öz bir tarzda tetkik eden, sistematik ve bağlantılı bir tez... bu yüzden *iktisat üzerine ilk bilimsel inceleme*" olarak adlandırmıştır. Jevons bu esere "Politik İktisadın Beşiği" ünvanını verdi.³ Büyük iktisadî düşünce tarihçisi ve Eugen von Böhm-Bawerk'in

1 Cantillon'un doğum tarihi, onun hayatı hakkındaki pek çok şey gibi, bir sır olarak kalmaktadır.

2 Örneğin bkz. Robert F. Hebert, "Was Richard Cantillon an Austrian Economist?" *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz 1985): 269-80; Murray N. Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith*, cilt 1, *An Austrian Perspective on the History of Economic Thought* (Cheltenham, U.K.: Edward Elgar, 1995); Jörg Guido Hülsmann, "Cantillon as a Proto-Austrian: Further Evidence," çalışma makalesi, Eylül 1997.

3 William Stanley Jevons, "Richard Cantillon and the Nationality of Political Economy," *Contemporary Review* (Ocak

öğrencisi Joseph Schumpeter, *Essai*'yi, "iktisat alanının ilk sistematik feraseti" olarak tasvir etti.⁴ Murray N. Rothbard, iktisadî düşünce tarihi üzerine bilimsel incelemesinde Cantillon'u "modern iktisadın kurucu babası" olarak adlandırdı.⁵

Cantillon'un hayatındaki anahtar bölüm, John Law ve onun parasal cetvellerine olan alâkası idi. Cantillon, Law'ın enflasyonist teorilerine karşı çıktı, ama cetvellerin nasıl çalıştığını ve mahvedici kusurlarının ne olduğunu anladı. Bu sayede, Mississippi System ve South Sea Bubble'dan büyük bir servet yaratmaya muktedirdi. Bu anî finansal çöküşlerin ardından, yöntem, teori ve politika bilgimize çığır açan bir katkı yapmak amacıyla, zamanının sersem merkantilist düşüncesinin dışına çıkarak, meşhur *Essai*'sini yazdı. *Essai*'yi yazdıktan kısa bir süre sonra, gizemli şartlar altında öldürüldü ve *Essai*'si yirmi yıldan fazla süre boyunca yayınlanmadan kaldı.

Essai, hem fizyokratlar hem de klâsik iktisatçıların gelişimi için tesirli addedilir ve Cantillon, Adam Smith tarafından *Wealth of Nations*'da (Ulusların Zenginliği) bahsedilen belirli birkaç kişiden birisiydi. Smith, ne yazık ki, Cantillon'un eserini yanlış sundu. Hem Cantillon hem de *Essai*'si klâsik iktisat dönemi boyunca büyük ölçüde unutulmuştu. *Essai*'nin hakikî ehemmiyeti, modern Avusturya Okulu'nun önemli habercileri olan Fransız iktisatçıları A. R. J. Turgot ve J. B. Say tarafından sabırla seçilip ayrıldı.⁶ Marjinalist devrim sırasında yeniden keşfedilmesinden bu yana, Cantillon'un değerlendirilmesinde esaslı bir yazın bütünü inkişaf etmektedir ve onu ve *Essai*'yi çevreleyen bir takım sırlar çözülmüştür. Daha önemlisi, İskoç filozof ve vergi toplayıcısı

1881), *Essai sur la Nature du Commerce en General, by Richard Cantillon [and Other essays]*'da yeniden yayınlandı, editör ve çeviren Henry Higgs, (Londra: Frank Cass, [1931] 1959), s. 342, aslıdaki vurgu ile birlikte. Jevons, "Richard Cantillon'un, broşür yazarlarının, halen üzerinde çekiştikleri ve düşünmeden konuştukları ve kendilerinin ve diğer insanların zihnini karıştırdıkları pek çok sorunun sağlam ve oldukça kapsamlı bir kavrayışına sahip olduğunu" ve "bilhassa üçüncü kısmın hemen hemen övgünün ötesinde olduğunu" söyleyerek devam etti.

4 Schumpeter devam eder:

Öznel sorunlar birleştirilmiş açıklayıcı ilkelerin ışığında ve cesurca tasarlanmış kapsayıcı bir tahlil ile sunulur. Önceki döneme ait düşünce alıştırmalarının dar fikirliliği aşılır. Felsefe tesirinin suçunu üstlenmesi gereken, kusurlu analitik alıştırmalardan doğan ilkel hatalardan kaçınılır.

Joseph Schumpeter, *Epochen der Dogmen-und Methodengeschichte, Grundriss der Sozialökonomik*, 1'inci basım, (Tübingen: J. C. B. Mohr, 1914), cilt 1, pt. 1, s. 143, F. A. Hayek tarafından iktibas edildiği gibidir, bkz. [1931] "Richard Cantillon (c. 1680-1734)," Introduction to Richard Cantillon, *Essai sur la Nature du Commerce en General*, çeviren Grete Heinz, F. A. Hayek'in şu eserinde yeniden yayınlanmıştır; *Economic History*, cilt 3, *The Collected Works of F. A. Hayek*, editörler W.W. Bartley, III, ve Stephen Kresge, (Chicago: University of Chicago Press, 1991), s. 258-59.

5 Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith*, bölüm 12, ss. 343-62.

6 Bkz. Anthony Brewer, "Cantillon and the Land Theory of Value," *History of Political Economy* 20, no. 1 (Bahar 1988): 1-14; Leonard P.iggio, "Richard Cantillon and the French Economists: Distinctive French Contributions to J. B. Say," *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz 1958): 295-304; Joseph T. Salerno, "Comment on the French Liberal School," *Journal of Libertarian Studies* 2, no. 3 (Kış 1978): 65-68; ve idem, "The Influence of Cantillon's *Essai* on the Methodology of J. B. Say," *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz 1985): 305-16.

Adam Smith bundan sonra iktisadın babası olarak kabul edilmemelidir. Bu ünvan artık İrlandalı girişimci ve Avusturyacı iktisatçı Richard Cantillon'a aittir.

Cantillon ve *Essai*

Richard Cantillon'un gizemi, 1680'lerde güneybatı İrlanda'da gerçekleştiği yakın zamanda belirlenen, doğumu ile başlar.⁷ Stuart davası için savaşımış ve bu yüzden Cromwell tarafından arazilerinden mahrum bırakılmış Katolik toprak sahibi ailelerden birisinde dünyaya geldi. Onun araziye yerleşik orta sınıfa/aydın tabakaya (gentry) ait kökleri, ekonomide gerçekten bağımsız şahsiyet olan toprak sahibinin hem üretimde hem de tüketimde hayatî öneme sahip karar verici rolü oynadığı *Essai*'nin başından sonuna kadar ışık saçar.

Essai fikirlerin, (Menger'in *Principles*'i gibi) iktisadî teorinin izahı için uygun olan, gelişmeye müsait bir tanzimini takip eder, ve aynı zamanda Cantillon'un kendi yaşamına birçok bağlantıyı da gösterir. Birinci bölüm, ailesinin mirasının kapitalist dönem öncesi iktisadına gevşek bir surette dayalı, tecrit edilmiş durumdaki devletin reel ekonomisinin bir tahlilidir. Bu kısımda, başkentteki prens şehirlerin, piyasa kasabalarının ve köylerin mülk sahiplerine hükmeder. Mülk sahipleri çiftçilerden kira (rent) toplarlar ve çiftçiler ise, buna mukabil olarak, arazileri işlemek için emek kiralar. Cantillon, atalarının toprak sahipliğini İrlandalılar'dan aldığı gerçeğini yansıtarak, büyük mülklerin İrlandalılar'dan zor kullanılarak gasp edildiğini, ve buna mukabil olarak, bu mülklerin atalarından da zorla gasp edildiğini kabul eder.⁸

Birinci kısmın ikinci yarısı, Cantillon'un girişimci ve girişimciliğin ekonomide oynadığı rol ile ilgili anahtar Avusturyacı vukufaları geliştiren ilk iktisatçı olduğu kısımdır.⁹ Girişimci piyasa talebindeki değişimlerin getirdiği risklerin taşıyıcısıdır. Bu Cantillon'un, İspanyol Kraliyet Varisliği Savaşı süresince Britanyalı veznedar James Brydges'in bir yardımcısı olduğu erken dönem kariyerinin doğrudan bir yansımasıdır. Cantillon bu görevinde, muhasebeci ve sözleşme arabulucusunun rolünü öğrendi ve uzmanlaştı, ve bankacılık ile uluslararası finansın temellerini öğrendi. Bu tecrübe, aynı zamanda,

7 Antoin E. Murphy, *Richard Cantillon: Entrepreneur and Economist* (New York: Oxford University Press, 1986), s. 10. Makalem ağırlıklı olarak bu biyografiye dayanır.

8 Tecrit edilmiş devlet, Cantillon'un, aksi takdirde *Essai*'ye nüfuz edecek olan iki büyük tazyiği göz ardı etmesine izin verir. İlk tazyik dış ticaretin iktisadî gelgiti ve uluslar arasındaki ödemeler dengesidir. İkincisi ise uluslar arasındaki nispi askerî güçtür. Cantillon *Essai*'nin tamamı boyunca ulusal savunmanın kamu yararı (prens'in görevi) ile ilgilenir ve onun laissez-faire'den istisnaları bu bağlamda yapılırlar.

9 Örneğin bkz., Rothbard, *Economic Thought Before Adam Smith*, s. 351; ve Hebert, "Was Richard Cantillon an Austrian Economist?" s. 273.

Cantillon' u büyük hükümet yetersizliği ve yozlaşması ile karşı karşıya getirdi. Onun savaş süresince Avrupa boyunca yaptığı seyahatler nüfusun, arazi sahibinin kaynakların nasıl kullanılacaklarına dâir kararlarına ve kültürel tercihteki farklılıklara bağlı olduğu şeklindeki, sübjektivist teorisine yönelik ilgi ve kavrayışlarını harekete geçirmiş olabilir.

Essai'nin ikinci kısmında, Cantillon, merkantilizmin (paranın servet olduğu şeklindeki) büyük hatasını açığa vurarak, çığır açan Avusturyacı parasal ekonomi tahlilini sergiledi. Bu, yaşlı kuzeninin bankasındaki göreviyle başlayan, onun ikinci Paris bankacılık kariyeri ile paralellik gösterir.¹⁰ İspanyol Kraliyet Varisliği Savaşı'nın ardından çok büyük ölçekte bir ekonomik dengesizlik vardı, ve bu, bankacılık işini bilhassa tehlikeli bir hâle getirdi. Kuzeni nihayetinde bankasını Cantillon'a devretti ve 1716'da iflâsını ilân etti. "*Observations on the Trade and Luxury of Both Nations*" (İki Ulusun Ticareti ve Lüks Hayatı Üzerine Gözlemler) isimli kayıp bir elyazmasında, Cantillon, Britanya ve Fransa'nın ağır savaş borçları ve bolluk şartlarını suçladı.¹¹

Tarihsel olarak önemli iki kişi Cantillon'un yaşamının bu safhasında tesirli idi. Doğu Hindistan Şirketi'nin bir yöneticisi ve meşhur bir banker Matthew Decker önemliydi, çünkü Cantillon'a bankacılık hayatına atılmakta yardımcı oldu. Diğer önemli etki, Jakoben davanın bir lideri, Fransa'ya kaçan ve bankacılık mesleği vasıtasıyla Cantillon'un arkadaşı olan Lord Bolingbroke idi. Bolingbroke, Cantillon'u Montesquieu ve Voltaire dâhil zamanın önde gelen düşünürleriyle tanıştırdı. Bolingbroke, yeni finansal sistemin önde gelen muhalifi olarak, Cantillon'un para politikası ve ulusal borç gibi konulardaki "tabî muhafazakârlığı" nı kuvvetlendirdiği için, önemli bir entellektüel tesir idi.¹²

Essai'nin üçüncü kısmında, Cantillon dış ticaret, mübadele oranları ve bankaların rolü konularından bahseder. Bu bölümde, Cantillon iktisadî kavrayışa en önemli katkılarından bir kısmını yapar. Bu bölüm, Mississippi System ve South Sea Bubble esnasındaki Jon Law'ın finansal icatları ve merkantilist politikaların bir eleştirisidir. Bu, Cantillon'un, Law'ın sistemini ve kaçınılmaz sonuçlarını anlayarak servet kazandığı bir dönem olan, kariyerinin üçüncü devrinin bir yanısımasıdır.

10 Cantillon'un ikinci mesleği, şüphesiz onun girişimcilik, risk alma, fâiz ve fiyat hakkındaki kavrayışını keskinleştiren, şarap ticareti idi.

11 Bkz. Murphy, *Richard Cantillon*, s. 50. Cantillon hayatın aşırı bolluklarının zenginliğin bir parçası olduğunu düşündü, fakat sık sık aşırı lükse karşıymış gibi yazdı. Bilhassa, taşradan verimli arazi kapasitesi bakımından gereğinden fazla fedakârlık gerektiren, ve bu yüzden köylüler ile mülk sahiplerine zarar veren ve devleti zayıflatan, kralın ve maiyetinin ithal edilmiş lüks mallar bakımından aşırı bolluk sahibi olmasına karşı çıktı.

12 *A.g.e.*, ss. 48-49. Murphy, Bolingbroke'un toplum hakkındaki güçlü Aristotelesçi fikirlerini, Cantillon'un *Essai*'sinin 1. kısım 12. bölümde büyük bir tesir olarak değerlendirir.

1721'den 1734'teki ölümüne değin, Cantillon yasal çekişmelerin içine girdi. Kendi bankacılık işi ve South Sea Bubble ile ilgili olarak muhtelif davalara karıştırıldı. Ayrıca, cinayet teşebbüsü ile de suçlanmış ve kısa süreliğine iki defa hapse atılmıştı. *Essai* bu dönemde yazılmıştı, ve Cantillon'un iktisadî teorisini tefecilik suçlamalarına karşı yasal savunmasının bir parçası olarak geliştirdiğinden şüphelenmek için iyi bir neden vardır.¹³

İktisadî Teorinin Esasları

Cantillon'un zamanının önemli olayları ile alâkası vardı, ve muhtelif önemli merkantilist yazarlar da dâhil, kendi döneminin birçok büyük entellektüelini tanıyordu. Merkantilist zihniyet ve dilden tamamiyle kaçmamıştı, fakat onun aşikâr bir surette geçmişle ilgisini keşişi ve iktisadî teorinin ilk tutarlı ve kapsamlı eserini üretmek için kendi başına işe koyulması hakikatten de hayret vericidir.¹⁴

Cantillon'un iktisat yöntemine katkıları, kendi zamanında kadri bilinmez ve büyük ölçüde unutulmuş olmasına karşın, tarihsel bağlamına yerleştirildiğinde gerçekten de harikulâdedir. Jevons, Schumpeter, Hayek ve Rothbard gibi önemli iktisatçıları etkileyen şey, Cantillon'un bilimsel yaklaşımı ve, Avusturya Okulu ile marjinalist devrimin önemli karakteristiği olan, mantıksal-tümdengelim teori kurulumudur. *Essai*'nin başından sonuna kadar, Cantillon iktisadî fenomen için bilimsel bir açıklama sağlamakla ilgilenir. Onun soruşturmaları neden-sonuç bağlantısını kurmakla ilgilidir. Cantillon illiyet bağını sık sık, *Essai*'de otuz defa kullandığı, "doğal" terimi ile ifade etti.¹⁵

Onun Avusturyacı tahlilinin diğer bir kalite işareti, Hayek'in özellikle onun döneminin bir yazarı için harikulâde bir vasıf olarak düşündüğü, kendisini konusunun pozitif iktisadî ile sınırlandırma niyetidir.¹⁶ Muhtelif bölümlerde, Cantillon yorumunu durdurur ve eldeki konu malzemesi ile alâkalı değer yargılamaları sunmaktan kaçınır. Örneğin, Cantillon, büyük ama fakir bir

13 *A.g.e.*, s. 247, *Essai*'nin bölümlerinin onun avukatlarının yasal savunma kanıtlamaları bölümlerine bir hayli benzediğini gösterir.

14 Hayek'in gözlemediği gibi, "ekonomik faaliyetin içinde bulunmanın sağladığı eşsiz bir üstünlüğü kullanan bu kabiliyetli bağımsız gözlemci, teorisyen doğmuş gözleri ile gördüklerine âhenk kazandırdı, ve günümüzde iktisat olarak adlandırdığımız alanı neredeyse tümüne nüfuz etmede ve onu bize sunmada başarı gösteren ilk şahıs idi." Bkz. F. A. Hayek, [1931] "Richard Cantillon," çeviren Micheal O. Suiileabhain, *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz 1985): 227. Veya, Anthony Brewer'in gözlemediği gibi *Essai* "modern iktisadın onu bir dâhinin çalışması olarak tanıyacağı bir türden, iktisadî ilkelerin ilk sistemli bilimsel incelemesi idi." Bkz. Brewer, "Cantillon and Land Theory of Value," s. 10.

15 Hayek, "Richard Cantillon," s. 260. Cantillon nüfusta bir artışı hâsıl etmenin veya buna neden olmanın doğal yolunun, insanlar için istihdama sahip olmak ve toprağı onlara destek kaynağı üretir hâle getirmek olduğunu yazar. Bkz. Cantillon, *Essai*, s. 85.

16 Hayek, "Richard Cantillon," s. 260.

nüfusa mı yoksa küçük ve zengin bir nüfusa sahip olmanın mı daha iyi olduğu meselesinin kendi konusunun dışında bir soru olduğunu yazar.¹⁷ Madenî paranın değerli metal miktarını azaltan bir Fransız bakanın güdüleri ile ilgili olarak da benzer şekilde davranır.¹⁸

Cantillon, aynı zamanda, iktisat teorisi kurmak amacıyla, soyutlama veya hayâlî inşa yöntemini kullanır. Örneğin, emeğin verimliliğini tartışırken, *ceteris paribus* (diğer şartlar aynı kaldığında) varsayımını kullanır. “Toprak, üzerinde daha çok emek kullanıldıkça, diğer koşulların aynı kalması şartıyla, daha çok mahsul verir.”¹⁹ Tecrit edilmiş küçük devlet teorik aracını, modern teorisyenin parasal kargaşalar ve uluslararası ticaret gibi karmaşıklaştırıcı unsurları elemek amacıyla kullandığı gibi kullanır. Daha önemlisi, bu yorumlama veya modeli, üretimin talebe bağlı olduğu (bu örnekte büyük mülk sahibinin talebine) şeklindeki çekirdek Avusturyacı yaklaşıma ulaşmak için kullandı. İlâveten, mülk sahibi arazilerinin tarımsal üretimini çiftçilere sözleşme ile devrettiğinden girişimcileri ve, mübadele, fiyatlar ve rekabet ile birlikte gelişen bir ekonomiyi meydana getirir.²⁰

Girişimcinin rolü, Cantillon’un iktisadî kavrayışa yaptığı muazzam katkılardan birisidir. Girişimciden, klâsik büyük ticarî serüven üstlenicisi anlamında bahseder, ama aynı zamanda, sabit bir getiri veya ücret için çalışanlar ile çiftçiler, bağımsız esnaf, tacirler ve imalatçılar da dâhil belirsiz getiriler ile yüzleşenler arasındaki teorik bir ayrıma da sahiptir.²¹ Bu girişimciler gelirleri, üretim yapmak ve sonra belirli olmayan bir fiyattan satmak üzere, belirli bir fiyattan satın alırlar.²² Kâr peşindeki girişimci piyasanın kapsamlı belirsizliği ile karşılaşmak suretiyle riskleri üstlenmek zorundadır.²³ Örneğin, çiftçi masrafları sabitlemektedir ama:

17 Cantillon, *Essai*, s. 85.

18 Henry Higgs, “Richard Cantillon,” *Economic Journal* 1 (1891): 279. Elbette, Cantillon bu sınırları hem gereksiz değer yargılarından içtinap etmek hem de kendisini görevinin temel konularından sapmaktan engellemek için kullanır. Örneğin, bir meselede, vergiler hakkında kısa bir değer muhakemesi yapar, ama konuyu hemen amacı için elzem olmadığı için sonlandırır. Bkz. Cantillon, *Essai*, s. 159. *Essai*’yi okurken, Cantillon’un birçok değer yüklü ifadelerde bulunduğunu fakat bunların çoğunluğunun *Essai*’nin teorik gelişimi ve yazarının daha önceki bulguları münasebetiyle açıklanabileceğini fark edersiniz. Bu nedenle, bu durum, Cantillon’un eserini yorumlarken olası bir şaşırtma kaynağıdır.

19 *A.g.e.*, s. 47. Onun, daha çok emek kullanımının daha çok üretim ile sonuçlanacağına dair, hayli aşikâr bir vakada “diğer şartlar aynı kaldığında” ifadesini kullanmış olması gerçeği, iyi niyetin açık bir kanıtıdır.

20 Cantillon, bunu *Essai*’de 14. bölümün sonunda aşağıdaki ifade ile açıklar:

Ben burada, sadece kendi doğal ve yeknesak koşullarındaki bir devleti göz önünde tutarak, konumu karmaşıklaştırmamak amacıyla, yılın iyi ve kötü hasadından ya da yabancı askerlerden veya diğer arızî kazalar nedeniyle oluşan olağandışı tüketimden dolayı doğabilecek piyasa fiyatlarındaki değişimleri dikkate almayacağım (s. 65).

21 Bkz. *A.g.e.*, ss. 48-49.

22 *A.g.e.*, ss. 51.

23 Cantillon, Turgot ve kâr teorisi için temel attı. Bkz. Renee Prendergast, “Cantillon and the Emergence of the Theory

Bu ürünlerin fiyatı kısmen hava koşullarına, kısmen talebe bağlı olacaktır; eğer tahıl tüketimine nispetle bol olursa fiyatı sudan ucuz olacaktır, eğer kıtlık varsa çok kıymetli olur. Kim bir devlet halkının bir yıllık dönem boyunca doğum ve ölüm rakamlarını önceden görebilir? Kim ailelerin içinde vaki olan masraf artış ve azalışlarını önceden görebilir? Fakat yine de, çiftçinin mahsul fiyatı tabiatıyla bu öngörülemez şartlara bağlı olacaktır, ve netice itibariyle çiftliğinin işletimini bir belirsizlik altında yürütecektir.²⁴

Başarılı girişimcinin bir kâr veya üstünlük elde etmesi ve piyasaya yeni girişe neden olmasına karşın, başarısız girişimci fakir bir şekilde yaşayacak veya iflâs edecektir, “ve bu suretle, bir devlet içindeki risklere kendilerini intibak ettirenler bu her türden üstlenicilerdir.”²⁵ Girişimci, fiyatlar ve üretimi taleple buluşturur; ileri seviyede organize toplumlarda, hükümet görevlileri bir hayli şikâyet olmaksızın temel malların fiyatlarını dahi sabitleyemezler.²⁶

Cantillon, modern Avusturyacı tahlilin çoğu unsurunu içeren teferruatlı bir fiyat sistemi anlayışına sahiptir. Fiyat talep ve nispî kıtlık ile belirlenir. Talep insanların “mızaç” ve “beğeni”lerine bağlı sübjektif bir mefhumdur. Piyasa fiyatının satıcıya ödenen fiyat olarak anlaşıldığı yerde, “halkın muvafakati” bir ürünün nispî kıtlığı ile beraber piyasa fiyatını belirleyen şeydir. Benzer şekilde, metallerin piyasa değeri, “talebe göre bolluk ya da kıtlıkları ile beraber değişir.”²⁷

Cantillon, kendi iktisadının anlamı ile ilgili bir karışıklık kaynağı olarak hizmet gören, fiyat ve piyasa fiyatı ile değer ve piyasa değeri arasında önemli bir ayırım yapar. Piyasa fiyatı ve piyasa değeri, arz ve talep güçlerine dayalı olan piyasada oluşan gerçek fiyatlardır. Fiyat ve değer piyasa fiyatlarından ayrı ve farklı kavramlardır. Bu kavramlar Cantillon’un “esasî (intrinsic) değer” terimi ile alâkalıdır, ve bahis mevzuu hususî bir malın üretimi için kullanılan kaynakların, malı üretmek için gözden çıkarılan toprak ve emeğin fırsat maliyetini tanımlamak için kullanılırlar.²⁸

Esasî değer terimi bir karışıklık kaynağı olmaktadır. Yorumcular sıklıkla, onun değer teorisiyle alay etmeye, onu bir objektif değer teorisini addetme-

of Profit,” *History of Political Economy* 23 (Güz 1991): 429.

24 Cantillon, *Essai*, s. 49. “Tabiatıyla” kelimesini kullanımı, onun atıfta bulunduğu değişikliklerin fiyattaki tahmin edilebilir bir değişime neden olduğunu gösterir.

25 *A.g.e.*, s. 53.

26 *A.g.e.*, s. 31. İleri seviyede organize toplumlara işaret ettiğinde, Cantillon, parasal mübadeleler ve bankacılık hizmetlerinin uzun süredir ve tamamı itibariyle tesis edildiği, ilerlemiş bir piyasa ekonomisini ima ediyor görünmektedir.

27 *A.g.e.*, s. 97.

28 Hülsman, “Cantillon as a Proto-Austrian,” s. 3. Hülsman, Cantillon’u, piyasa fiyatlarının, toprak ve emeğe dayalı olarak, maliyet tarafından belirlendiğini ve esasî değerın sadece toprak ve emeğin niteliğini ölçüm aracı olarak kullanıldığını açık bir şekilde düşünmediğini not ederek savunur. Cantillon, böylece, toprak ve emeğin değerini ölçüleri olduğunu iddia eden sonraki iktisatçıların hatalarından sakındı. Onun fikirleri, sadece mübadele oranları ve piyasa fiyatlarının ekonomik hesaplamaya izin verdiğini kabul eden Avusturyacı iktisatçılara benzerlik gösterir.

ye ve iktisadî düşünce tarihinde yanlış yere koymaya yönlendirilmektedirler. Cantillon bu karışıklık için potansiyeli fark etmişti:

Essai'de, anlamını ifade etmek için daha uygun bir terim bulamadığımdan, Üretime dâhil olan Toprak ve Emek miktarını belirtmek için dâima esasî değer terimini kullanıyorum. Bunu sadece yanlış anlamadan kaçınmak amacıyla ifade ediyorum.²⁹

Essai'nin dikkatli okunmasından hayli açıkça anlaşılacak şey, esasî değer, ürünün objektif özelliklerine (bir altın çubuğun saflığı gibi), veya bir uzun dönem denge değerine değil, ama daha ziyade belirli bir malın üretimi için gözden çıkarılan kaynaklara işaret etmesidir. Hayek'in gözlemlediği gibi:

Cantillon'un fiyat ve değer teorisi alanındaki başarısına dâir en mühim şey, onun muhtelif malların değeri veya fiyatı arasındaki "normal" bağlantıyı izah edebilecek kurallar ve formüller için arayışı önemsememesi, ama bunun yerine bu normal bağlantıların onarılmasında mütemadiyen iş başında olan güç ve mekanizmalara yoğunlaşmasıdır.³⁰

En önemlisi, Cantillon, Batı dünyasında kendisi için bir terimin evvelce mevcut olmadığı bir kavramı adlandırıyor ve tasvir ediyordu, zira Cantillon birçok farklı dil biliyordu.

Cantillon'un, gözden çıkarılan toprak ve emek sarfı olarak maliyet anlayışı, fizyokratlar tarafından geliştirilen maliyet ve değer toprak teorisinden ya da klâsik iktisatçılar tarafından geliştirilen maliyet ve değer emek teorisinden çok daha ileridir. Fakat Cantillon, üretime harcanan toprak ve emek miktarının basit bir ölçüsünden çok daha zengin bir maliyet anlayışına sahipti. Cantillon *Essai*'nin başından sonuna kadar onun maliyet tasavvuruna daha büyük derinlik sağlayan iki mühim kavramı vurguladı. İlk olarak, Cantillon bütün kaynakları heterojen olarak gördü. Toprağın her parçası farklı niteliklendi, ve aynı zamanda her emekçi de farklı bir niteliğe sahipti. Bu nedenle, esasî değer bir maliyet ölçüsü iken, soyut bir usûlde ya da basit tasvirler haricinde, saat ve akre miktarını gerçekten de basit olarak saymak mümkün değildi. Aslında, birinci kısımda hazırlayıcı bir toprak ve emek değer teorisini kurduktan sonra, ikinci kısmın tam da başlangıcında, reel ekonomideki belirli mallar için "onların ayrı ayrı esasî değerlerini sabitlemenin imkânsız" olduğunu not eder.³¹

Vurguladığı diğer bir kavram ise, kaynakların alternatif kullanımıdır. Toprak tahıl yetiştirmek veya atlar için saman sağlamak için kullanılabilir. Emek çiftlikteki zahmetli işlerde çalışabilir ya da bir el sanatında eğitilebilir. Cantillon açık bir şekilde gördü ki, bir toprak sahibi daha çok ata sahip olmayı

²⁹ Cantillon, *Essai*, s. 107.

³⁰ Hayek, "Richard Cantillon," s. 263.

³¹ Cantillon, *Essai*, s. 115. Bununla birlikte, spesifik esasî değer değişmeyen bir değer olduğunu da *not eder*.

tercih ettiğinde, onun vazgeçtiği şey hububat üretimi (ve satışı) idi, ve şayet Fransa elişi dantel ithal etmek isteseydi, o halde kendi üzüm bağlarında üretilen çok büyük miktarda şaraptan vazgeçmek zorunda kalırdı. Cantillon fırsat maliyeti mefhumunu kavradı, ve *Essai*'si bu mefhumu ekonomik tercihi açıklamak için inşa edilmiş girişimiydi.³² Fırsat maliyetinin, Avusturya Okulu'nun bu önemli habercisi tarafından keşfi, hakikatten de, iktisadî teorinin başlangıcını işaretler.

Cantillon, sübjektif nüfus teorisine çığır açan katkılar yaptı. Onun genel ekonomi modelinin bir parçası olarak, nüfus yoğunluğu ve dağılımı verimli kaynakların sahiplerinin beğenileri tarafından belirlenir. Prens ve toprak sahipleri tüketim tercihleri vasıtasıyla nüfusu etkileyebilirler, ve bu suretle, toprağın ne kadar emek yoğun bir şekilde kullanılacağını belirlemeye yardım ederler. Teknoloji ve kaynak zenginliğinin dağılımı nüfus yoğunluğunun önemli belirleyicileri iken, kültür ve din de nüfusun tayininde önemli bir rol oynarlar.

Cantillon nüfus konusunu bilimsel bir yaklaşım ile ele aldı. Kabul etti ki, "eğer sınırlandırılmamış geçim kaynaklarına sahip olurlarsa" insanlar "bir çiftlik ambarındaki fareler gibi" çoğalabilirler, veya nüfus zamanla önemli ölçüde azalabilir.³³ Cantillon, toprak fakiri ülkeler toprak zengini ülkelere gıda, iplik ve hammadde karşılığında imal edilmiş malları ihraç edebilecekleri ve böylece aksi takdirde olabileceğinden daha büyük bir nüfusu geçindirebileceklerinden dolayı, uluslararası ticaretin nüfus seviyesi ve dağılımını dahi etkileyebileceğini kabul etti. Bu hususta, Cantillon sık sık yanlışlıkla bir merkantilist olarak yaftalanır, fakat o nüfus büyüklüğü konusunda değer bağımsız bir iktisatçı olarak kalır.³⁴ Bununla birlikte, prense, güya ulusal savunma için iyi olan, daha büyük bir nüfusa nasıl ulaşılabileceğine dâir ulusalcı bir mizaca ait teknik bir nasihatı önerir. Örneğin, Brüksel'den ithal edilen az miktardaki dantelin hayli yüksek piyasa fiyatını ödemek amacıyla, büyük miktarda Fransız şarabının ihracından yakındır.³⁵

32 Bu nokta bana ilk olarak Profesör Herbert tarafından gösterildi; bkz. Hebert, "Was Richard Cantillon an Austrian Economist?" s. 272. Spengler de bu noktayı şu çalışmasında ima eder. Joseph J. Spengler, "Richard Cantillon: First of the Moderns II," *Journal of Political Economy* 62, no. 5 (Ekim 1954): 407; ayrıca bkz. Michael D. Bordo, "Some Aspects of the Monetary Economics of Richard Cantillon," *Journal of Monetary Economics* 12, no. 2 (Ağustos 1983): 235-58.

33 Cantillon, *Essai*, s. 83.

34 Brewer, "Cantillon and the Land Theory of Value," s. 452; ve Cantillon, *Essai*, s. 85.

35 Hangi Fransız bu konu ile ilgilenmezdi ki? Cantillon, haddizatında lükse açık bir şekilde karşı değildi çünkü, *Essai*'nin ilk sayfasında zenginliği, hayatın rahatlığı ve aşırı bolluğu da dâhil, tüketim olarak tanımlar. Onun alâkadar olduğu şey üretimdi. Üretmeksizin, tüketmeye devam etmek ya da daha fazla miktarda tüketmek mümkün değildir. Cantillon'a göre, devletlerin karşılaştırmalı büyüklükleri, hem parasal hem maddî olarak ölçülen, devleti geliştirmek ve kötü hasat ile savaşları dengelemek amacıyla yapılan tasarruflar olan ihtiyatî birikimleridir. Devlet için, altın hakikî ihtiyatî birikimdir, çünkü altın ile savaş araçlarını düşmanınızdan bile satın alabilirsiniz. Bkz. Cantillon, *Essai*,

Buna rağmen, Cantillon'un tahlili kendisinin tesir ettiği, Malthus ve Smith gibi kişilerin tahlillerine kıyasla daha üstündür. Onlar nüfus konusunda kaygılıydılar, çünkü onların düşüncesinde, iktisadî büyüme geçimlik seviyede yaşayan daha büyük sefil bir halkın nüfusu ile sonuçlanabilirdi. Profesör Tarascio'ya göre, "Smith ve Malthus, Cantillon'un *Essai*'sinin ruhunu yansıtmazlar. Bu nedenle, *Essai*'nin mesajı daha sonraki yazarların müteakip okuyucuları için kayıp bir mesaj olmaktadır."³⁶ Cantillon, eğitilmiş çalışanlar ya da riskli mesleklerde olanlar için daha yüksek ücretlere yönelik bir eğilimin olacağını kabul ediyor iken,³⁷ Smith ve Malthus geçimlik ücret fikrini sanayi işçilerine kadar genişlettiler. Aslında, Cantillon genellikle, hiç de geçimlik ücret olmayan, ama daha ziyade çalışmanı mevcut işinde geçindirmeye yeterli bir ücret olan, idame ücreti hakkında yazdı.³⁸ Onun modelinde, iktisadî büyüme daha yüksek ücretlere ve daha iyi bir yaşam standardına yol açtı.

Cantillon'un önemli katkı yaptığı diğer bir alan, *Essai*'nin büyük kısmına nüfuz etmiş bir konu olan, uzay iktisadı (spatial economics) idi. Cantillon, merkezi prens ve hükümetin ikamet ettiği başkent olan, bir devletin iktisadî coğrafyasını izah etti. Şehirler, köy ve çiftlik ürünlerinin satılmak için getirildiği piyasa kasabalarına çevrelenen, büyük piyasalara ve büyük nüfusa sahip bölgesel merkezlerdir. Cantillon köylülerin ürünlerini piyasaya en iyi fiyatı almak ve işlem maliyetlerini düşürmek amacıyla getirdiklerini açıkladı. Nakliyat maliyetlerinin rolünü, hammaddelerin niçin şehirlerin yakınında daha pahalı olduğunu, ağır imalat tesislerinin niçin hammadde kaynaklarına yakın kurulduğunu ve çabuk bozulabilen gıda maddelerinin niçin nüfus merkezlerinin yakınında üretilmesi gerektiğini açıklamak amacıyla kullanmakta ustalık gösterdi. Nakliyat masraflarının rolü onun para ve bankacılık hakkındaki yazısında merkezî bir konuydu, çünkü bankacı (Cantillon'un kendisi gibi) büyük miktarda paranın hayli uzak mesafelere gönderilmesinin riskini ve nakliyat masraflarını azaltmak amacıyla bir aracı olarak hizmet gördü. Cantillon uzay iktisadının ilkelerini bir genel iktisadî incelemede tatbik eden ilk iktisatçı idi. O "mevki teorisi ve uzaysal fiyatlandırma alanlarına kolayca uygulanabilir ilk ilkelerin niteliğine dâir... uzay iktisadına orijinal ve kalıcı katkılarda bulundu."³⁹

ss. 89, 91.

36 Vincent J. Tarascio, "Cantillon's Theory of Population Size and Distribution," *Atlantic Economic Journal* 9, no. 2 (Temmuz 1981): 12-18. Tarascio'nun bu çalışması, Cantillon'un katkısının kayıp olduğunu ve, reel ücretler neoklasik iktisadın başlangıcı öncesinde çok uzun bir süredir açık bir surette yükseldiğinden dolayı, neoklasik iktisatçıların klâsik nüfus teorisini kabul etmediğini fark etme idrak gücüne sahiptir.

37 Bkz. Cantillon, *Essai*, kısım 1, bölüm 7 ve 8.

38 Bkz. *A.g.e.*, kısım 1, bölüm 9; esp. Higgs, s. 25.

39 Robert F. Hebert, "Richard Cantillon's Early Contributions to Spatial Economics," *Economica* 48, no. 189 (Şubat

Cantillon'un bankacılıktaki başarılı kariyeri, Hayek'in onun en büyük başarısı olduğunu düşündüğü, parasal iktisadında büyük bir rol oynadı.⁴⁰ Cantillon, bir mübadele aracı olarak paranın doğasının onun evrimini değerli metallere doğru sevk ettiğini, ve prenslerin hayal mahsulü para ortaya koymayacağını, veya madenî paraların değerli metal içeriğini başarıyla düşüremeyeceğini anlamış olan, para konusunda katı anlayışlı birisiydi.⁴¹ Onun Avusturyacı tarzı analizinde merkezî olan şey, paranın incelenmesine dönük mikroekonomik bir süreç yaklaşımı lehine, safiyane paranın miktar teorisinin toptan yaklaşımını reddedişidir. Para arzındaki değişim tipi ve bu değişimin ekonomiye giriş yerinin ne tür sonuçların oluşacağını belirlenmesinde hayatî öneme sahip olduğunu gösterdi. Büyük bir altın keşfi, altın madeni sahipleri ve madenciler tarafından talep edilen malların fiyatlarını yükseltebilir. Para arzındaki büyük bir artış tüketime yönelik yeni bir dönüşe neden olur, ve bu suretle nispi fiyatları, gelir dağılımını ve hızını değiştirir.

Yeni para, eğer borç vericilerin ellerine gelirse, fâiz oranını da etkileyebilir. Cantillon, fâiz oranının tamamıyla parasal bir fenomen olduğu şeklindeki Lockecu-merkantilist görüşü reddetti. Mises gibi, fâiz oranının ödünç verilebilir fonlar piyasasındaki arz ve talep güçlerine bağlı olduğunu, ve eğer yeni para arzı arttırdıysa, fâiz oranını arttıracığını anladı.⁴²

Cantillon, fâiz oranlarındaki değişimlere neden olan güçleri kapsamlıca tasvir eder ve fâiz oranının ekonominin normal ve önemli bir vechesi olduğunu gösterir. Yüksek fâiz oranı kazancını, bu orandan bile yüksek oranlardaki kâr ve kira (rent) kazançları ile kıyaslayarak, savunur.⁴³ Fâiz oranları ve bu oranların yüksek olmasının nedenlerine dâir tarifine dayalı olarak, hükümetin fâiz oranlarını tefecilik yasaları ile düzenlemesi gerektiği fikriyle alay eder.⁴⁴

Cantillon para arzındaki değişimleri tahlil ettiğinde, Avusturyacı teoriye oldukça benzer bir iktisadî dalgalanma teorisi sundu. Arttırılmış para arzı, dalgalanmayı başlatan hızlı büyüme (boom) safhasıdır. Onun bu dalgalanma safhası hakkındaki tasvirleri, bir çok yorumcunun Cantillon'u bir merkantilist

1981): 71-77.

40 Hayek, *Economic History*, s. 264.

41 Bkz. Bordo, "Some Aspects," s. 236; ve Cantillon, *Essai*, ss. 111-113.

42 Benzer şekilde, eğer para öncelikle harcıyıcıların ellerine gelirse, arttırılmış tüketim yatırım talebini teşvik edecek ve fâiz oranlarını yükseltecektir. (Fiyatlar yükseldikçe, nominal oran da artacaktır).

43 Cantillon'un bir banker olduğunu hatırlayınız. South Sea Bubble'in ardından tefecilik ile suçlandığında, savunmasının bir kısmı yüksek fâiz oranlarını müdafaa etmekte.

44 "Hiçbir şey, ticaret ile dâima güçbelâ tanışık ve dâima mesleksiz Ukalâlar tarafından, her çağda Para Fâizi konusunda yapılan Yasalar ve Kilise Kanunları (Canons) yığınınından daha eğlendirici olamaz." Cantillon, *Essai*, s. 211.

olarak yaftalamak için kullandıkları şeydir, çünkü daha çok para, daha yüksek bir ekonomik faaliyet seviyesine yol açıyor olarak kabul edilir.⁴⁵ Bununla birlikte, er ya da geç sorunlar baş gösterir. Temel sorun fiyat enflasyonu ve dâhili sanayinin çöküşü etrafında döner. Cantillon'un Avusturyacı dersi, merkantilist politikanın uzun vadede başarısızlığa uğrayan kestirme bir çare oluşudur.

Cantillon, normalde Hume'a atfedilen, Avusturyacı iktisadî dalgalanma teorisinin hayatî içeriği, ünlü madenî para akışına dayalı fiyat mekanizmasının işleyişini tasvir eden ilk kişiydi.⁴⁶ Burada, dâhili para arzında ödemeler bilânçosundaki değişimlerce hâsil edilen değişimleri, yukarıda tasvir edilen dâhilî altın arzındaki değişimlere benzer bir tarzda tahlil eder. Prensın parasal enflasyonun olumsuz tesirlerini dengelemeye ya da önceden engellemeye çalışabileceği yolları önerir, ancak teorik olarak geriye dönüş kaçınılmazdır, ve Cantillon hükümetin bu intibak sürecini mikro seviyede yönetme kabiliyetine güvenmez.⁴⁷

Dış ticaret, ödemeler bilânçosu, ve bankacılık konularını tartışarak, imalat sahasında maharetli bir işgücü geliştiren, dış ticarete iştirak eden ve ulusal bankalardan sakınan ülkelerin nasıl zenginleştiklerini açık bir surette gösterir. Bununla birlikte, onun yorumu aynı zamanda, Brüksel'den elişi dantel alımından "Fransa için külfetli ve kârsız" olduğu için yakındığında merkantilist görünür, ve bunu dış ticaretin nasıl faydalı bir şekilde düzenleneceğine dâir bir örnek olarak kullanır.⁴⁸

Merkantilizmi destekliyor gibi bir intiba bırakıyor ise de, bu tür bir politika savunusu için temelin merkantilizme değil ama, teorik analiz ve onun dünya ekonomisine dâir tecrübî gözlemlerine dayandığı kabul edilebilirdir. İmal edilmiş malların, maharetsiz çiftlik işçilerinden daha yüksek reel ücret kazanan, yetenekli işçiler tarafından üretildiklerini gösterdi. Yüksek değerli imal edilmiş malların ihraç edilmesi ile, ortalama ücret oranları daha yüksek, nakliyat masrafları daha düşük olacak ve ekonomi ya para ya da çok daha büyük miktarda gıda ve hammadde ithal edebilecektir. Cantillon, eğer para çabuk bir şekilde harcanırsa, fiyatların yükseleceğini ve paranın olumlu etkisinin hemen olumsuzla dönüşeceğini gösterir. Bu noktada, yabancı paranın prens tarafından ulusal savunma ve kötü hasat yılları ihtiyatı amaçlarıyla

45 Anthony Brewer, "Cantillon and Mercantilism," *History of Political Economy* 20, no. 3 (Güz 1988): 447-60.

46 Hume'un eseri Cantillon'unkinden önce yayınlanmıştı, ama günümüzde biliyoruz ki Cantillon, Hume'dan önce yazmıştı ve Hume muhtemelen Cantillon'u okumuştur.

47 Cantillon, *Essai*, ss. 185, 323.

48 *A.g.e.*, ss. 231, 233.

tasarruf edilmesi gerektiğini önerir. Tahminen, ilâve para dâhilî ekonomiyeye yatırılabilir.

Son olarak, Cantillon, ekonomiyi parasallaştırmanın iyi olduğunu, fakat iyi bir şey hakkında aşırıya kaçabileceğinizi, ve böylece merkantilizmin en büyük hatasıyla karşı karşıya gelineceğini gösterdi. Modern Avusturya iktisatçılarına benzer şekilde, merkantilist-parasalcı para arzını dâima arttırma hedefini reddetti. Bankacılık hizmetleri ve bir paranın arttırılmış dolaşım hızı gibi, para için ihtiyacı doğal olarak azaltacak muhtelif faktörler varsa da, sabit bir para miktarının yeterli olduğunu ve bu miktarın sadece bir ekonomi ta-kastan parasal mübadeleye geçtikçe değişmeye ihtiyaç duyacağını düşündü.

Cantillon, para birimi olarak altın ve gümüşü birbirlerine olan nispetlerini tespit ederek kullanma sisteminin (bimetallism) niçin para kıtlığı yaratacağını gösterdi, ve kâğıt paranın kullanımı ile ulusal bankalara karşı uyarıda bulundu.⁴⁹ South Sea Company, İngiltere Bankası ve henüz var olmayan Federal Rezerv Sistemi gibi kamu ve özel nitelikli genel bankaların sorunlarını da gördü. *Essai*'sini, günümüze kadar önemli olmaya (ve dikkate alınmamaya) devam eden bir uyarı olarak hizmet gören, John Law ve sisteminin bir itham-namesiyle kapadı:

O hâlde, bir Bakan'ın suç ortaklığına sahip bir Banka'nın, bu Bakan'ın emri üzerine akıllıca adım atıldığında, kamu borç stoğunu yükseltmeye ve düşürmemeye, ve fâiz oranını düşürmeye, ve bu suretle Devlet borcu sorununu çıkarmaya muktedir olduğundan şüphe edilemez. Fakat büyük servetlerin edinimine kapı aralayan bu incelikler (refinements) nadiren biricik Devlet çıkarı için gerçekleştirilir, ve bunlara iştirak eden kişiler genellikle yozlaşmışlardır. Bu vesilelerle yaratılan ve basılan fazla banknotlar, piyasadaki para tedavülünü altüst etmezler, çünkü borç stoğunun alış ve satışı için kullanılan bu banknotlar hane halkı harcamaları için kullanılmazlar ve gümüşe tahvil edilmezler. Ancak, eğer bir panik ya da öngörülmeyen bir kriz banknot sahiplerini Banka'dan gümüş talep etmeye yönlendirir ise, bomba patlayacak ve bunların tehlikeli tatbi-katlar oldukları görülecektir.⁵⁰

Hiçbir kısa makale Richard Cantillon'un tam bir resmini ve iktisada katkı-larını sunamaz. Örneğin, hayli iyi bir yasaklama teorisi sundu; mükemmel bir hükümet borcu tahliline sahipti; ve kölelik iktisadı üzerine ilginç ve faydalı bir bakış açısı sundu. Cantillon yanlışlıkla bir merkantilist ve objektif (yani, esasî) değer teorisyeni olarak anlaşılmaktadır, ama aslında merkantilizmin hatalarını açığa çıkardı, ve iktisadî teorinin temel ilkesi olan fırsat maliyeti kavramını net bir surette kavradı. Cantillon ve *Essai*'si iktisadî teorinin baş-langıçlıdır, ve bu teori açıkça zamanımız Avusturya Okulu'nun teorisidir.⁵¹

49 *A.g.e.*, s. 319.

50 *A.g.e.*, s. 323.

51 Bkz. Hebert, "Was Richard Cantillon an Austrian Economist?" Cantillon'un başarılarını selamlayan iktisadî düşünce tarihçilerinin, Hayek ve Rothbard gibi, Avusturyacı iktisatçılar yahut da, Schumpeter gibi, yol arkadaşı ve

Seçilen Okumalar

- Bordo, Michael D. 1983. "Some Aspects of the Monetary Economics of Richard Cantillon." *Journal of Monetary Economics* 12, no. 2 (Ağustos): 235-58.
- Brewer, Antony. 1992. *Richard Cantillon: Pioneer of Economic Theory*. Londra: Routledge.
- . 1988. "Cantillon and the Land Theory of Value." *History of Political Economy* 20, no. 1 (Bahar): 1-14.
- . 1988. "Cantillon and Mercantilism." *History of Political Economy* 20, no. 3 (Güz): 447-60.
- Cantillon, Richard. [1755] 1959. *Essai sur la Nature du Commerce en General [and other essays]*. Editör ve çeviren Henry Higgs, Londra: Frank Cass.
- Hayek, F. A. [1931] 1991. "Richard Cantillon (c. 1680-1734)." Introduction to Richard Cantillon, *Essai sur la Nature du Commerce en General*, çeviren Grete Heinz, yeniden basım Hayek, *Economic History*. Cilt 3. *The Collected Works of F. A. Hayek*. Editörler W.W. Bartley, III, and Stephen Kresge, Chicago: University of Chicago Press.
- . [1931] 1985. "Richard Cantillon," çeviren Michael O. Suilleabhain, *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 217-48.
- Hebert, Robert F. 1985. "Was Richard Cantillon an Austrian Economist?" *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 269-80.
- . 1981. "Richard Cantillon's Early Contributions to Spatial Economics." *Economica* 48, no. 189 (Şubat): 71-77.
- Higgs, Henry. 1892. "Cantillon's Place in Economics." *Quarterly Journal of Economics* 6: 436-56.
- . 1891. "Richard Cantillon." *Economic Journal* 1: 262-91.
- Hone, Joseph. 1944. "Richard Cantillon, Economist-Biographical Note." *Economic Journal* 54: 96-100.
- Hülsmann, Jörg Guido. 1997. "Cantillon As A Proto-Austrian: Further Evidence." Çalışma makalesi.
- Liggio, Leonard P. 1985. "Richard Cantillon and the French Economists: Distinctive French Contributions to J. B. Say." *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 295-304.
- Murphy, Antoin E. 1986. *Richard Cantillon: Entrepreneur and Economist*. New York: Oxford University Press.
- . 1985. "Richard Cantillon: Banker and Economist." *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 185-216.
- . 1984. "Richard Cantillon: An Irish Banker in Paris." *Hermathena* 135: 45-74.
- O'Mahony, David. 1985. "Richard Cantillon- A Man of His Time: A Comment on Tarascio." *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 259-68.
- Prendergast, Renee. 1991. "Cantillon and the Emergence of the Theory of Profit." *History of Political Economy* 23 (Güz): 419-29.
- Rothbard, Murray N. 1995. *Economic Thought Before Adam Smith*. Cilt 1. *An Austrian Perspective*

sempatizanlar olduğu not etmeye değerdir. İlginç bir durum, *Essai*'nin bir kopyasının Carl Menger'in kütüphanesinde bulunabilmesidir ve ayrıca bir Almanca basımı (1931) Ludwig von Mises'in kütüphanesindedir. Avusturya Okulu'nun ilhamının büyük kısmını Cantillon'dan aldığı açık görünüyor.

- tive on the History of Economic Thought*. Cheltenham, U.K.: Edward Elgar.
- Salerno, Joseph T. 1985. "The Influence of Cantillon's *Essai* on the Methodology of J. B. Say." *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 305-16.
- . 1978. "Comment on the French Liberal School." *Journal of Libertarian Studies* 2, no. 3 (Kış): 65-68.
- Schumpeter, Joseph. [1914] 1991. *Epochen der Dogmen-und Methodengeschichte, Grundriss der Sozialökonomik*. 1'inci basım. Tübingen: J. C. B. Mohr. Cilt 1, Kısım 1, s. 143, F. A. Hayek tarafından iktibas (1991). ss. 258-59.
- Spengler, Joseph J. 1954. "Richard Cantillon: First of the Moderns I." *Journal of Political Economy* 62, no. 4 (Ağustos): 281-95.
- . 1954. "Richard Cantillon: First of the Moderns II." *Journal of Political Economy* 62, no. 5 (Ekim): 406-24.
- Tarascio, Vincent J. 1985. "Cantillon's *Essai*: A Current Perspective." *Journal of Libertarian Studies* 7, no. 2 (Güz): 249-58.
- . 1981. "Cantillon's Theory of Population Size and Distribution." *Atlantic Economic Journal* 9, no. 2 (Temmuz): 12-18.
- Waddell, D. A. G. 1958. "Charles Davenant (1656-1714): A Biographical Sketch." *Economic History Review* 2'inci seri, 11, no. 1: 279-88.